

Handlingsplan för kemikalier 2015-2020

Så kan du undvika kemikalier hemma

VÄLJ EKOLOGISK MAT

Då slipper du rester av bekämpningsmedel både i din mat och i naturen. Några exempel på hårt besprutade livsmedel är vindruva, paprika, banan, kaffe, potatis, lök, äpplen och jordgubbar.

UNDVIK PLASTPRYLAR

Olika sorters plast kan innehålla gifter som tas upp av människan eller läcker ut i naturen. Därför kan det vara klokt att välja andra alternativ, särskilt när det handlar om produkter som är nära mat och barn.

Plast som värms upp läcker oftare kemikalier, så använd hellre glas eller porslin när du värmer mat i mikron.

BYT UT TEFLONPANNORNA

Ett mycket farligt ämne, som i princip aldrig bryts ned, ingår i tillverkningen av teflonpannor. Satsa hellre på gjutjärn och stål.

DAMMSUG, VÅTTORKA OCH VÄDRA OFTA

Kemikalier samlas i dammpartiklar och dammtussar. När du städar minskar mängden kemikalier som vi annars andas in eller får i oss när vi äter.

TVÄTTA ALL NYKÖPT TEXTIL

Så slipper du få i dig de gifter som kan finnas kvar från tillverkningen. Eller ännu hellre: satsa på ekologiskt eller begagnat, så skonar du även naturen och människor i tillverkningsländerna.

KÖP MILJÖMÄRKT

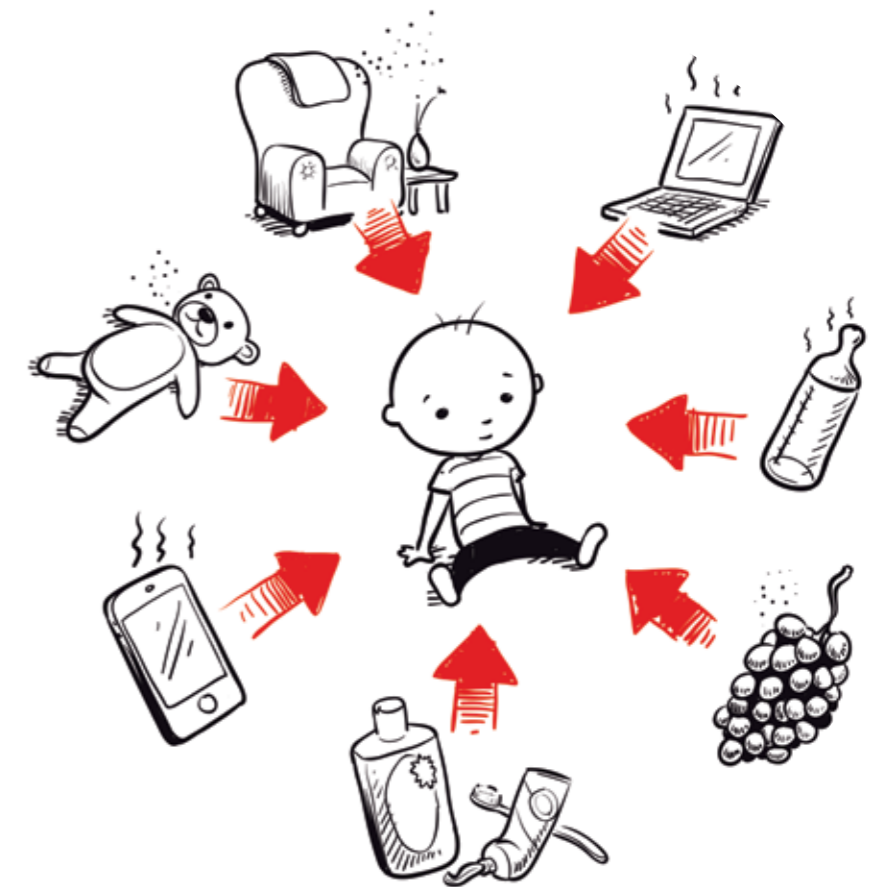
Då får du produkter där höga krav ställs på kemikalieinnehållet.

RENSA BADRUMMET OCH STÄDSKÅPET

Dra ned på mängden av produkter du har i badrummet och städskåpet. På så sätt lättar du lite på kemikalietrycket i naturen, miljön och din egen kropp. Och när du ändå håller på att rensa - kom ihåg att gammal medicin ska till apoteket.

VÅGA FRÅGA OM KEMIKALIER

Ställ frågor i affären. Som konsument har du rätt att få veta om en vara innehåller särskilt farliga ämnen.

VÄSTERÅS STAD

Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen
Kontaktcenter 021-39 00 00
www.vasteras.se

VI ÄR OMGIVNA AV KEMIKALIER

Kemikalier finns i praktiskt taget allt som omger oss i vardagen – möbler, kläder, mat, hygieniska produkter, elektronik och bilar. Kemikalier har olika egenskaper. Alla kemikalier är inte farliga, men ensamma eller i kombination med andra kemikalier kan de påverka oss människor och miljön negativt på kort eller lång sikt. Exempel på effekter som kan kopplas samman med kemikalier är cancer, svårigheter att få barn, allergi och skador på det ofödda barnet.

EN GIFTFRI MILJÖ

Västerås handlingsplan för kemikalier ska hjälpa till att uppfylla målet för "skadliga ämnen" i stadens miljöprogram. Barn är särskilt känsliga för kemikalier. Därför innehåller handlingsplanen också åtgärder för att barn inte ska bli utsatta för farliga ämnen i förskolan, på lekplatser och idrottsanläggningar.

Ett fungerande kemikaliearbete bygger på fyra principer:

- Åtgärda vid källan
- Försiktighetsprincipen
- Förorenaren betalar
- Substitutionsprincipen, även kallad utbytesregeln

HÄR KAN VÄSTERÅS STAD AGERA

Handlingsplanen innehåller åtgärder inom de områden där Västerås stad har störst möjlighet att påverka i positiv riktning:

- Västerås stads egen användning av kemikalier
- Kemikaliekrav i upphandlingen av varor och tjänster
- Information till invånarna och lokala företag
- Bidra till ökad samverkan mellan olika aktörer

KEMIKALIER I VARDAGEN

De varor vi använder oss av i vår vardag ger en spridning av kemikalier till omgivningen genom att ämnen läcker från material och genom att materialen slits till små partiklar. Kemikalierna finns till exempel i luft, damm och vatten som människor får i sig direkt eller indirekt genom maten. Eftersom olika varor som datorer, mobiler, husgeråd och leksaker innehåller många olika ämnen, så utsätts vi ständigt för en blandning av olika kemikalier.

DE VIKTIGASTE OMRÅDEN FÖR VÄSTERÅS STAD

I Västerås stads handlingsplan för kemikalier pekas de här områdena ut som de viktigaste att åtgärda:

- Kemiska produkter
- Leksaker och andra barnprodukter
- Byggprodukter och inredning
- Elektronik
- Textilier
- Hygieniska produkter
- Bekämpningsmedel
- Läkemedel

Det här ska Västerås stad göra

► Minska användningen av kemikalier

I ett första steg ska Västerås stads förvaltningar och bolag dokumentera alla klassificerade kemikalier i sin verksamhet. De ämnen som bedöms som särskilt farliga ska verksamheten sedan arbeta med att ta bort.

Tillsyn, tillsammans med upphandling, är Västerås stads främsta styrmedel för att minska miljö- och hälsopåverkan från varor, produkter och verksamheter. Genom att bland annat göra tillsyn av leksaker och andra varor kan kunskapen om kemikalier öka hos butikerna och leda till att de har bättre kontroll på varorna de säljer. I förlängningen kan det också innebära säkrare varor och produkter för konsumenterna. Andra delar i tillsynsarbetet berör kemikalier som används i skolmiljö samt miljöfarliga verksamheters kemikaliearbete. I byggnader, till exempel i fogar, termometrar, och belysning, går det fortfarande att hitta farliga kemikalier som PCB och kvicksilver. Arbetet med att avlägsna PCB-fogar och byta ut komponenter som innehåller kvicksilver i Västerås stads egna byggnader ska fortsätta.

► Ställa krav vid upphandling

Upphandling är ett viktigt verktyg för att minska den totala mängden särskilt farliga ämnen. Västerås stad ska därför ställa kemikaliekrav vid upphandling av bland annat textilier, möbler, elektriska produkter samt leksaker och andra varor riktade till barn. Kemikaliekrav ska också ställas vid upphandling av tjänster och entreprenader. Ett första steg i detta blir att minska antalet beställningsbara varor i stadens beställningsstöd och på det sättet styra verksamheternas inköp till mer medvetna val ur ett kemikalieperspektiv.

► Skydda barnen

Barn är särskilt känsliga för kemikalier. Exponering för farliga ämnen i barnens vardag ska därför minska. Västerås stad har ansvar för stora delar av barns vardagsmiljöer, bland annat förskolor, lekplatser och idrottsanläggningar. Det första steget är att genomföra en inventering av de leksaker, möbler, köksredskap med mera som används i förskolemiljön för att byta ut de material som inte bör användas. Staden ska också arbeta för att byggvaror och produkter som används vid renovering och nybyggnation av förskolor ska vara bättre ur kemikaliehänseende. Konstgräs, konstasfalt och gungor är exempel på material som barn kommer i kontakt med i lekmiljöer. Västerås stad ska inte köpa in nytt konstgräs eller liknande material som innehåller särskilt farliga ämnen. Det ska ytterligare säkra barnens vardagsmiljö.

► Öka kunskapen hos konsumenter

Konsumentvaror som används i hemmen är en del av källan till de farliga ämnen som västeråsarna utsätts för och som hamnar i miljön. Därför är det viktigt att vi blir medvetna om hur vi alla kan bidra till att minska användningen av kemikalier hemma och på fritiden.

Västerås stad ska informera om hur konsumenten med aktiva val i vardagen kan minska riskerna med kemikalier. Insatser för att öka västeråsarnas kunskap och medvetenhet om kemikalier i varor och produkter är en viktig del av handlingsplanen.

► Testa ny reningsteknik

De kemikalier som används av människor hittas förr eller senare i det vatten som rinner genom avloppsreningsverket och vidare ut i Mälaren. Handlingsplanens åtgärder handlar främst om att förebygga att farliga ämnen överhuvudtaget finns i de varor och produkter som säljs och köps, men till exempel läkemedel är problematiska då de i många fall kan vara livsviktiga. Mälarenergi ska därför utveckla och testa ny teknik för avloppsrening med syftet att minska mängden farliga ämnen i Mälaren och uppkommet slam.

